

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

**Харків
2020**

Редакційна колегія:

Головний редактор – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Заступник головного редактора – Маркіна Тетяна Юріївна, доктор біологічних наук, професор, декан природничого факультету

Відповідальний секретар – Перетяга Людмила Євгенівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Члени редакційної колегії:

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної педагогіки, академік Національної академії педагогічних наук України

Галій Алла Іванівна, кандидат біологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології

Голуб Наталія Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Гордієнко Ірина Вікторівна, кандидат медичних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Дрозик Людмила Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Золотоверх Владлена Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Казачінер Олена Семенівна, доктор педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Коваленко Вікторія Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Орлов Андрій Валерійович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Пашинський Павло Петрович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології

Сінопальнікова Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Туренко Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Щербак Ірина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Рекомендовано редакційно-видавничим відділом Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, протокол №7 від 19.11.2020 р.

А 43

Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти / За загальною редакцією Бойчука Ю.Д. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. – 376 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню проблеми організації комплексного психолого-педагогічного супроводу інтегрованого та інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Розглянуто широке коло нагальних питань, пов'язаних з організацією інклюзивного освітнього середовища, наданням освітніх та корекційно-розвиткових послуг дітям з порушеннями психофізичного розвитку.

Шавкуненко М. Д. Корекція дизартрічних розладів у дітей старшого дошкільного віку.....	342
Шлапак О.В. Навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами з використання логоритмічних та рухливих ігор.....	346
Штих О.С. Формування зорово-просторових уявлень молодших школярів з порушенням писемного мовлення.....	352
Якубіна О.О. Міждисциплінарна команда супроводу дітей зі стертою формою дизартрії.....	359
Ярошенко О.О. Використання дидактичних ігор, як засобу розширення словникового запасу дітей молодшого шкільного віку з ЗПР.....	366
Відомості про авторів	372

Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2014. Вип. 27. – С. 57-62. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_27_14

2. Лопатина Л.В. Логопедическая работа с детьми дошкольного возраста с минимальными дизартричными расстройствами : Учебное пособие / под ред. Е.А. Логиновой. – СПб.: Издательство «Союз», 2005. – 192 с.

3. Рібцун Ю. В. До питання диференційної діагностики дислалії та мінімальних проявів дизартрії / Ю. В. Рібцун // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2012. – Вип. 21. – С. 227-232. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2012_21_60

Шлапак О.В.

НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ З ВИКОРИСТАННЯ ЛОГОРИТМІЧНИХ ТА РУХЛИВИХ ІГОР

В даній статті розглянуті змістовні аспекти логоритміки, спрямовання на подолання мовних порушень, за допомогою різноманітних ігрових методик, систематизованих рухових вправ, немовних функцій у поєднанні зі словом і музикою. Використання різних видів ігор в логоритмічній роботі. Використання ігор має неоціненне значення для розвитку, навчання та виховання малюків. Освітньо-виховний процес стає цікавим, різноманітним, пізнавальним та привабливим. Підбір ігор для дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: логопедична ритміка, гра, ритмічні ігри, особливі освітні потреби(ООП), ігрові заняття.

Постановка проблеми. Останнім часом проблема розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку стає особливо значущою, особливо дітей з особливими освітніми потребами (ООП).

Працюючи з дітьми, які мають ООП мають застосовуватися різні методи і прийоми.

Мета статті полягає в розкритті використання гри в логоритмічній роботі для дітей з ООП.

Виклад матеріалу дослідження. Працюючи з дітьми, які мають особливі освітні потреби (ООП) застосовуються різні методи і прийоми. Сьогодні, крім традиційних логопедичних занять з виправлення звуковимови, корекції порушень в лексико–граматичному оформленні мовного висловлювання, розвитку артикуляційної, дрібної і загальної моторики пропонується використовувати такий ефективний метод подолання мовних порушень, як логопедична ритміка та використання гри в логоритмічній роботі. Це форма активної терапії, метою якої є подолання мовних порушень шляхом розвитку рухової сфери дитини в поєднанні зі словом і музикою.

Логопедична ритміка-одна з ланок корекційної педагогіки. Вона пов'язує воєдино слово (звук), музику і руху.

Заняття логоритмікою сприяють нормалізації мовлення дитини незалежно від виду мовного порушення, формують позитивний емоційний настрій, вчать спілкуванню з однолітками, сприяють уточненню артикуляції, розвитку фонематичних процесів, розширенню лексичного запасу, вдосконалення загальної та дрібної моторики; формується музичний слух, розвиваються емоційна сфера і творчі здібності, з'являється впевненість в собі.

Ігрові заняття побудовані з урахуванням основних педагогічних принципів-послідовності, поступового ускладнення і повторюваності матеріалу, відпрацьовується ритмічна структура слова, і чітка вимова доступних за віком звуків, збагачується словник дітей.

Гра – це радість спілкування, яка дає відчуття повноцінності життя. У дітей з обмеженими можливостями здоров'я знижена рухова активність і вони відчують нестачу у спілкуванні, що по різному відображається на психіці дитини. У дітей з патологією зору і опорно-рухового апарату виникають труднощі з орієнтацією в просторі, виникає невпевненість, замкнутість, сором'язливість та ін. У дітей з проблемами розумової діяльності і порушеннями слуху виникають проблеми з невмінням підкорятися вимогам і

правилам гри, вони не можуть сконцентрувати увагу на завданні, нестабільність уваги та ін. Рухливі ігри спрямовані на фізичне виховання дітей з порушенням інтелекту, на розвиток рухів, загальне оздоровлення, корекцію недоліків фізичного розвитку. При роботі з такими дітьми вся увага має бути направлена на виявлення їх потенціальних можливостей і на формування близьких їм і зрозумілих мотивів діяльності. При правильній організації занять рухливими іграми, діти-інваліди можуть отримувати радість спілкування і досягати більше успіхів у фізичному і психічному розвитку. Важливо й те, що рухливі ігри сприяють формуванню та розвитку особистісних якостей дітей: інтересу до навколишнього середовища, позитивному ставленню до товаришів, партнерства, вміння діяти в колективі, наполегливості, прагнення до досягнення успіху, цілеспрямованості, кмітливості, організованості, дисциплінованості, сміливості, довільної уваги, вміння долати посильні труднощі, контролювати свої дії. Рухливі ігри здійснюють свій внесок у розвиток ігрової діяльності, збагачують її

Мета логоритміки для дошкільнят: поліпшити дикцію та артикуляцію дітей; сприяти розвитку дітей з особливими освітніми потребами, виправляти недоліки фізичного розвитку дитини, загальної та мовленнєвої моторики дитини, розвиток комунікацій, розвиток орієнтації в просторі.

Ігри :

«Веселка»

Мета: орієнтація в просторі, розвиток комунікації, розвиток макро моторики, розвиток мовлення.

Хід гри:

За допомогою лічилки обирається «Веселка», який повертається обличчям до гравців, піднімає руки в сторони (протягом усієї гри «Веселка» залишається на своєму місці).

«Веселка» називає який-небудь колір. Гравці знаходять цей колір у себе в одязі або у кого-небудь із сусідів (можна триматися за одяг інших) і,

торкаючись цього кольору, спокійно проходять під «Веселкою» (під його руками).

Якщо у гравця відсутній потрібний колір і немає можливості торкнутися названого кольору, він повинен швидко пробігти під «Веселкою». Якщо «Веселка» квацнув гравця, то він стає новим «Веселкою» і гра продовжується.

«Чия ланка швидше збереться»

Мета: виховувати увагу, пам'ять, організованість, орієнтація в просторі, розвиток комунікації, розвиток макромоторики, розвиток мовлення.

Хід гри:

Діти шикуються у дві колони напроти вихователя. На умовний сигнал (свисток, змах прапорцем) або команду «Кроком руш!» діти ходять колонами одне за одним або в своїй колоні перешиковуються у пари і ходять парами. На команду «Усі розійшлись!» вони розбігаються майданчиком (залою). На команду вихователя «Стій!» усі зупиняються і заплющують очі. Вихователь (змінюючи місце). Раз, два, три, швидко шикуйтеся у колони біля мене! Виграє ланка (колона), яка швидше збереться. Гра повторюється. Рекомендації до гри Після кількох повторень гру можна ускладнити, об'єднавши дітей у 3–4 підгрупи. Кожна група шикується в колону по одному перед прапорцем свого кольору. За сигналом вихователя (свисток, удар у бубон) діти починають ходити та бігати майданчиком (залою). Після команди «На місця!» діти повертаються до свого прапорця і стають біля нього в колону. Вихователь називає, яка підгрупа швидше повернулась 2 - 3 Рухливі ігри і вишикувалась у колону. Після 2–3 повторень вихователь дає команду «Стій!» Діти зупиняються і заплющують очі, а вихователь у цей час змінює місця прапорців. Після команди «На місця!» діти розплющують очі та поспішають стати в колону проти свого прапорця. Виграють ті, хто першим став у колону.

«День і ніч»

Мета: орієнтація в просторі, розвиток комунікації, розвиток макромоторики, розвиток мовлення, виховувати увагу, пам'ять, організованість

Хід гри:

Посередині майданчика проводять лінію, по обидві сторони від неї в 20-30 кроків відзначають два міста. Гравці діляться на дві рівні групи: одна з них - ніч, інша - день. Встають на відстані 1 м від середньої лінії, через 2 кроку один від одного. Проти кожної групи знаходиться будинок противника.

Коли всі встали на свої місця, ведучий кидає жереб - дощечку, забарвлену з одного боку в чорний колір. Якщо дощечка впала білою стороною, ведучий голосно кричить: «День!» Гравці з групи дня повертаються і, пробігаючи між гравцями ночі, швидко біжать до свого будинку. Ті біжать за ними і намагаються заплямувати їх. Заплямовані переходять в групу ночі.

«Наздожени дзвіночок»

Мета: розвиток швидкості, спритності, вміння орієнтуватися в просторі, розвиток мовлення, комунікації.

Хід гри: Майданчик для гри слід позначити дотикальними орієнтирами. З числа граючих вибирають дві пари водящих. Одному з гравців дають в руки дзвіночок. Гравець з дзвіночком тікає від водящих, а ті намагаються оточити його, смикнув руки. Це може зробити одна або обидві пари водящих.

Гравець з дзвіночком в момент небезпеки має право передати (не покинути) дзвіночок кому-небудь з учасників гри.

Спійманий гравець і той, від якого він перед цим прийняв дзвіночок, замінюють одну з пар водящих. Дзвіночок вручають найбільш спритному гравцеві, і гра продовжується.

«Коршак і квочка».

Мета: розвиток швидкості, координації рухів і вміння орієнтуватися в просторі, розвиток мовлення.

Хід гри: З граючих дітей призначаються шуліка і квочка, всі інші-курчата. Курчата стають в колону за півкроку один від одного і беруться однією рукою за загальну мотузку або за пояс стоїть попереду гравця. Квочка стає першою, шуліка надягає на руку браслет (дзвіночок) і встає особою до квочки на відстані 1-2 метра. За сигналом дорослого шуліка намагається оббігти колону гравців і зловити останнього курчати. Квочка заважає шуліці, перегороджуючи йому

шлях. Останній курча вважається спійманим, якщо шуліка торкнувся його рукою. Незалежно від того, вдалося шуліці зловити курчати чи ні, через 40-50 секунд гра зупиняється, і призначаються нові шуліка і квочка.

Ведучий знову кидає жереб, гра триває. Перемагає група, де більше гравців.

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження.

Отже, логоритмічні та рухливі ігри займають особливе місце у житті дітей дошкільного. Для всебічного розвитку дитини з обмеженими можливостями здоров'я – це найсильніший засіб. Рухлива гра, виступаючи спочатку як дитяча забава, розвага, дозволяє вирішувати велику кількість корекційних завдань, ініціюючи активність самих дітей. Вона розвиває волю, активність, ініціативу, відчуття колективізму, дружби і відповідальності за кожний вчинок. Поєднуючи в будь-якій грі фізичні вправи, емоційний настрій і смислове навантаження, ми наближаємо не здорову дитину до природних умов життя, сприяючи засвоєнню елементів та навичок соціальної адаптації. Підготовка і участь у рухливих іграх сприяють оволодінню простору, легкості в рухах, впевненості у собі, розвивають координацію, орієнтацію, комунікацію, швидкість, силу, сміливість, слух та ін.

Крім значної користі, використання гри в логоритмічній роботі заняття з логоритміки для дітей цікаве і захопливе.

Список використаних джерел:

1. Гаврилушкина О. П. Виховання і навчання розумово відсталих дошкільників / О. П. Гаврилушкіна, Н. Д. Соколова. – М. : Просвіта, 1985. – 72 с.
2. Ганзина Н.В. Подвижные и спортивные игры как средство рекреации и социальной адаптации Н.В. Ганзина, Т.И. Губарева / Спорт, духовные ценности, культура. – М., 2007. – 175 – 186 с.
3. Гладченко І.В. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма з ігрової діяльності, методичні рекомендації, дидактичні матеріали) / І.В.Гладченко. – К.: 2012 – 112 с.

4. Волкова. Г.А., Логопедическая ритмика: Учебное пособие для студентов дефектологических факультетов педагогических институтов; - М, 1985

5. Савицкая Н. М. Логоритмика для малышей 4 - 5 лет. Санкт - Петербург. Издательство «Каро» 2009 г.

Штих О.С.

ФОРМУВАННЯ ЗОРОВО-ПРОСТОРОВИХ УЯВЛЕНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

У статті представлено діагностичний інструментарій, аналіз сформованості зорово-просторових уявлень у дітей молодшого шкільного віку з порушенням писемного мовлення, формувальний етап експериментального дослідження зорово-просторових уявлень, як чинника формування навички письма у молодших школярів із порушеннями писемного мовлення. Описано форми і методи корекційної роботи з розвитку зорово-просторових уявлень дітей молодшого шкільного віку з порушеннями писемного мовлення.

Ключові слова: молодші школярі, писемне мовлення, зорово-просторові уявлення, дисграфія, корекційна робота.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку спеціальної педагогіки та психології особлива увага надається перегляду концептуальних підходів до навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку і вдосконаленню змісту методів корекційного впливу. Серед дітей, які мають особливості психофізичного розвитку, велику групу складають діти з порушеннями писемного мовлення, а саме з дисграфією, яка в свою чергу пов'язана з недостатнім розвитком зорово-просторових уявлень. Зорово-просторові уявлення таких дітей довгий час залишаються фрагментарними, неусвідомленими, не знаходять адекватного відображення в слові, наочних, графічних засобах, і не забезпечують повноцінної основи для оволодіння письмовим мовленням. Для вирішення питання порушення писемного мовлення різного генезу поряд з логопедичною роботою потрібна психологічна